

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки праці та розвитку сільських територій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ д.е.н., професор А.Д. Діброва

“ ____ ” _____ 2020 року

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки праці

та соціального розвитку

Протокол № 13 від “ 16 ” червня 2020 р.

Завідувач кафедри

_____ д.е.н., професор О.Ю. Єрмаков

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія праці»

Спеціальність	051 «Економіка» 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Факультет	Економічний
Розробники:	д.е.н., професор Терещенко В.К. к.е.н., доцент Гребеннікова А.А.

Київ - 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Соціологія праці»

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр <small>(бакалавр, спеціаліст, магістр)</small>	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	__90__	
Кількість кредитів ECTS	__3__	
Кількість змістових модулів	__2__	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	_____ (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	__3__	__
Семестр	__5__	__
Лекційні заняття	__15__ год.	__ год.
Практичні, семінарські заняття	__30__ год.	__ год.
Лабораторні заняття	__ год.	__ год.
Самостійна робота	__45__ год.	__ год.
Індивідуальні завдання	__ год.	__ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	__3__ год. __3__ год.	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Соціологія праці» є формування у студентів системи теоретичних та прикладних знань з категорій, понять та механізмів забезпечення необхідного рівня трудової активності працівників сільського господарства.

Завданням вивчення дисципліни є набуття студентами вмій та навичок із забезпечення ефективного використання ресурсів праці й моніторингу структури трудових цінностей працюючих.

Предметом вивчення є підходи в управлінні соціальними процесами в сфері праці

У результаті вивчення курсу соціології праці студент повинен

знати:

- * суть та завдання соціології праці, етапи її розвитку;
- * значення змісту та характеру праці;
- * найбільш поширені теорії мотивації праці та регулювання трудової активності;
- * вплив характеру офіційних та неофіційних відносин в трудовому колективі та його функціонування та консолідацією;
- * суть та причини виникнення соціально-трудова конфліктів і способи їх розв'язання;
- * соціально-психологічні процеси та стани людини в трудовій діяльності;
- * соціально-психологічні аспекти зміни працездатності людини, її адаптації в трудовому середовищі, значення відпочинку;
- * соціологію культури праці;
- * особливості планування соціально-трудова процесів.

вміти:

- * Розробити програму соціологічного дослідження та організувати його проведення.
- * Визначити структуру мотивів трудової активності.
- * Розробити систему мотивації праці на підприємстві.
- * Розробити систему заходів з соціального контролю на підприємстві.
- * Охарактеризувати соціально-психологічний клімат на підприємстві, визначити стан консолідації групи.
- * Розробити систему заходів по запобіганню та розв'язанню соціально-трудова конфліктів.
- * Розробити систему заходів по підтриманню високого рівня працездатності людини на протязі зміни, доби, тижня, всього трудового періоду.
- * Розробити спеціальну схему опитування експертів для одержання надійної соціологічної інформації в сфері праці.

Підсумковою формою контролю знань та умінь студентів є іспит.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль I. Теоретичні засади соціології праці												
Соціологія праці як наука про працю	9	2	2			5						
Соціологічне дослідження	12	2	5			5						
Мотивація трудової діяльності	10	2	4			4						
Культура праці	7	2	2			3						
Розвиток ринку праці	7		2			5						
Разом за змістовим модулем 1	45	8	15			22						
Змістовий модуль II. Соціальна організація трудових колективів												
Соціальна організація трудових колективів.	8	1	2			5						
Згуртованість трудового колективу	8	1	2			5						
Трудова адаптація працівників	10	2	4			4						
Соціально-трудоий конфлікт	10	2	4			4						
Планування соціальних процесів в сфері праці	9	1	3			5						
Разом за змістовим модулем 2	45	7	15			23						
Усього годин	90	15	30			45						

3. Теми практичних і семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, метод та завдання курсу соціології праці	2
2.	Розвиток соціології праці	2
3.	Соціологічне дослідження	2
4.	Сучасний ринок праці	2
5.	Трудова поведінка	2
6.	Мотивація трудової діяльності	2
7.	Системи мотивації праці	1
8.	Соціальний контроль в сфері праці	2
9.	Соціальна організація трудових колективів.	2
10.	Згуртованість трудового колективу	2
11.	Керівництво трудовим колективом	2
12.	Соціально-трудоий конфлікт	2
13.	Трудова адаптація працівників	2
14.	Рекреаційні процеси на підприємствах	2
15.	Соціологія культури праці	1
16.	Соціальні технології та соціологія інновацій	1
17.	Планування соціальних процесів в сфері праці	1

4. Самостійна робота під керівництвом НПП

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, метод та завдання курсу соціології праці	1
2.	Розвиток соціології праці	1
3.	Соціальна суть праці	3
4.	Ринок праці	1
5.	Трудова поведінка	1
6.	Мотивація трудової діяльності	3
7.	Системи мотивації праці	1,5
8.	Соціальний контроль в сфері праці	2
9.	Соціальна організація трудових колективів.	1
10.	Згуртованість трудового колективу	1
11.	Керівництво трудовим колективом	1
12.	Соціально-трудоий конфлікт	1
13.	Трудова адаптація працівників	1
14.	Рекреаційні процеси в агропідприємствах	1
15.	Соціологія культури праці	2,5
16.	Соціальні технології та соціологія інновацій	2,5
17.	Планування соціальних процесів в сфері праці	2,5

5. Індивідуальне завдання

1. Роль соціології у розв'язанні соціальних проблем праці.
2. Давньогрецькі філософи про працю.
3. Роль праці у формуванні особистості людини.
4. Історичний розвиток поняття праця.
5. Розвиток соціології праці в країнах СНГ
6. Праця як соціальний інститут.
7. Мотивація праці як основа ефективного виробництва
8. Групова згуртованість як соціологічний чинник продуктивності праці.
9. Праця як об'єктивна необхідність і соціальна потреба людини.
10. Праця як цінність.
11. Біржа праці, її роль у функціонуванні ринку праці
12. Ціннісні орієнтації сучасного працівника.
13. Ціннісні орієнтації студента як майбутнього фахівця.
14. Вплив науково-технічного процесу на характер і зміст праці.
15. Проблеми самореалізації особистості суб'єкта праці в сучасних умовах.
16. Соціальні проблеми соціології праці.
17. Роль праці у формуванні особистості людини
18. Соціальна мотивація праці.
19. Ставлення до праці як об'єкта стимулювання.
20. Види відчуження праці, способи його подолання.
21. Соціологічний аналіз соціальних процесів у сфері праці.
22. Змістовність праці: чинники і методи оцінювання.
23. Внутрішні та зовнішні регулятори трудової поведінки.
24. Соціологічні дослідження проблем праці.
25. Соціальний статус безробітного в Україні та країнах розвинутого ЄС.
26. Трудова організація як соціальна система.
27. Адаптація індивіда у колективі.
28. Трудовий колектив як соціальний інститут.
29. Соціально-трудова конфлікт, причини та способи розв'язання
30. Урівняння влади в трудовій організації.
31. Керівництво трудовим колективом.
32. Проблеми зайнятості населення на сучасному етапі
33. Особистість та вибір професії
34. Розвиток ринку праці в Україні
35. Сьогоднішні способи мотивації працівників
36. Закономірності зміни мотивів трудової поведінки під впливом трудових ситуацій і способу життя працівників.
37. Зміна трудової поведінки під впливом різних соціальних чинників.
38. Культура праці
39. Соціологічна служба на підприємстві
40. Розвиток соціології праці, історичний аспект

Тестові завдання

Питання 1. Процес виявлення за допомогою науково обґрунтованих методів ступеня і можливості формування медичної, соціальної і психофізичної придатності людини для виконання тієї чи іншої роботи – це ...

Питання 2. Стадії трудової адаптації

1	асиміляційна, ідентифікаційна
2	позитивна, негативна
3	ієрархічна, висока, рідкісна
4	орієнтаційна, адаптаційна

Питання 3. До зайнятого населення в Україні належать:

1	Волонтери
2	фермери
3	Домогосподарки
4	держслужбовці
5	Студенти

Питання 4. Розподілити характеристики відповідно до типу безробіття:

1 Фрикційне	А. безробіття, як наслідок повільної реакції робочої сили на зміну попиту на професії
2 Структурне	Б. безробіття пов'язане зі спадом, тобто тією фазою економічного циклу, що характеризується недостатністю загальних витрат
3 Циклічне	В. безробіття, пов'язане з пошуком чи очікуванням роботи

Питання 5. Основні якості сучасного хорошого керівника:

1	блюзнірство
2	вміння мобілізувати колектив
3	самовпевненість
4	культура поведінки
5	безтурботність

Питання 6. Розподілити характеристики відповідно до стилю керівництва:

А. Авторитарний Б. Демократичний В. Ліберальний	1. відсутність розмаху в діяльності 2. надмірна централізація влади 3. безініціативність і постійне очікування вказівок зверху 4. надання підлеглим самостійності в межах їх кваліфікації, досвіду і виконуваних функцій 5. небажання брати на себе відповідальність за рішення і їх наслідки 6. схильність до єдиноначальності 7. врахування схильності виконавців до тієї чи іншої роботи 8. прийняття самовладних рішень не тільки з основних питань 9. відоме обмеження контактів з підлеглими
---	--

Питання 7. Мотиви до праці формуються

1	наслідків виховання працівників
2	силою керівництва
3	поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників трудового середовища
4	продуманої політики уряду

Питання 8. Розподілити характеристики відповідно до видів трудової адаптації:

1 Професійна 2 Соціально-психологічна 3 Психо-фізіологічна	А. освоєння виробничих і соціально-побутових умов, необхідних для здійснення процесу праці Б. освоєння професійних навичок і вмінь, достатніх для виконання функціональних обов'язків, формування тривалого позитивного відношення працівника до своєї професії
--	--

	В. процес включення робітника в систему взаємовідносин, що склалася в колективі, встановлення позитивної взаємодії з його членами, свідоме сприйняття традицій, норм життя і ціннісних орієнтацій колективу
--	---

Питання 9. Організація діяльність якої направлена на створення умов, які б сприяли реалізації права громадян на працю, забезпечення соціального захисту тимчасово непрацюючих, визначення попиту/пропозиції на робочу силу, надання інформації – це ...

Питання 10. Індивідуальний попит на робочу силу залежить від:

1	якості праці
2	пропозиції робочої сили
3	стану виробництва
4	рівня заробітної плати

Питання 11. Якою є основна функція трудового колективу

1	виробництво продукції
2	гармонійний розвиток працівника
3	соціалізація працівника
4	розширеного відтворення ресурсів

Питання 12. Д.Мак-Грегор розробив теорію мотивації:

1	теорія ієрархії потреб
2	теорія очікування
3	теорія справедливості
4	теорія «X» «Y»
5	теорія гігієни
6	теорія «Z»

Питання 13. Розподіліть правила поведінки у конфліктній ситуації в залежності від ролі:

А. Керівник	<ol style="list-style-type: none"> 1. підкорення 2. досягнення цілей за рахунок іншого 3. пом'якшення 4. мир 5. примус 6. компроміс 7. ухилення 8. співпраця 9. конфронтація
Б. Група	

Питання 14. Розподіліть способи розв'язання конфлікту відповідно до характеристик:

1 Ви володієте владою; знаєте, що ваше рішення чи підхід в даній ситуації правильний і Ви маєте можливість наполягати на них	А. Ухилення
2 Ви дієте разом з іншою людиною, не намагаючись відстоювати власні інтереси	Б Конкуренція
3 Ви не наполягаєте на своїх правах, не співпрацюєте ні з ким для вирішення проблеми і просто уникаєте участі у вирішенні конфлікту	В Співпраця
4 Ви небагато поступаєте своїми інтересами, щоб задовольнити їх частково, інша сторона робить те ж саме	Г Пристосування
5 Ви активно берете участь у вирішенні конфлікту і відстоюєте свої інтереси, але намагаєтесь при цьому врахувати інтереси іншої людини	Д Компроміс

Питання 15. Види трудового конфлікту:

1	міждержавні
2	Протест
3	суспільні
4	Опір

Питання 16. До основних причин конфлікту належать:

1	Розподіл ресурсів
2	Незадоволеність владою

3	Різні цілі
4	Запальний характер

Питання 17. Боротьба між приватними товаровиробниками, особливий тип збудження соціальної активності, мета якої одержання вигоди, прибутку чи сприятливого доступу до дефіцитних матеріальних і духовних цінностей – це ...

Питання 18. Взаємовідносини у колективі будуються на принципах:

1	Взаємодопомоги
2	свободи слова
3	Інформативності
4	Справедливості
5	Солідарності

Питання 19. Критерії аналізу трудового колективу:

1	зміст трудової діяльності
2	соціальна однорідність
3	Неорганізованість
4	якість продукції

Питання 20. Функції трудового конфлікту

1	компромісна, прогностична, освітня
2	виховна, імітуючи, балансова
3	домагання, прагматичне, усвідомлення
4	інформативна, посилення лояльності

Питання 21. Розподілити відповідно до структурних ознак колективу:

А Кваліфікаційна	1.	Службовець
Б Психологічна	2.	Лідер
	3.	Робітник
	4.	Компанійський
	5.	Інженер
	6.	Управлінець
	7.	Одинак
	8.	Конфліктний

Питання 22. Функції мотивації праці

1	справедливості, ухилення, потреба творча
2	відтворення, соціальна, статусна
3	світосприймання, абстрагування
4	спонукання, регулювання, обґрунтування

Питання 23. Розподіліть теорії мотивації за групами:

А. Змістовні теорії мотивації	1. теорія ієрархії потреб
	2. теорія очікування
Б. Процесуальні теорії мотивації	3. теорія справедливості
	4. теорія «X» «Y»
	5. теорія гігієни
	6. теорія людських стосунків
	7. теорія спільного управління
	8. теорія «ERG»
	9. теорія продуктивності

Питання 24. Розподілити характерні ознаки відповідно до виду дослідження:

А Розвідувальне	1. здійснюється за розробленою програмою
Б Описове	2. проводиться за ретельно розробленою програмою
В Аналітичне	3. будується на спрощеній програмі
	4. потребує попередньої інформації про об'єкт вивчення
	5. проводиться на базі апробованого інструментарію
	6. охоплює невеликі сукупності
	7. використовується розроблений інструментарій
	8. застосовується на відносно великій спільності людей
	9. має стислий за обсягом інструментарій
	10. потребує значного часу

Питання 25. Соціологія праці – це наука ...

Питання 26. Соціологія праці вивчає:	
1	виробничий процес
2	взаємодію людей із предметами праці
3	соціальні закономірності формування систем мотивації трудової активності
4	правові аспекти підприємництва

Питання 27. Завдання соціології праці:	
1	створення соціально однорідних дієздатних трудових колективів
2	консультаційної діяльності
3	формування оптимального співвідношення матеріальних стимулів
4	інформаційне забезпечення

Питання 28. Розподілити підгрупи методів відповідно до приналежності:	
1 Опитування	А. інтерв'ю
2 Аналіз документів	Б. формалізоване
3 Спостереження	В. традиційне
	Г. невиключне
	Д. анкетування
	Є. включне

Питання 29. Мотивація праці – це ...

Питання 30. Для трудового колективу характерні ознаки:	
1	Самореалізація
2	поєднання групових інтересів
3	соціальна однорідність
4	Співпраця

6. Методи навчання

У навчальному процесі використовуються словесний, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, евристичний, дослідницький та дискусійний методи, метод проблемного викладу, ділова гра та моделювання. За логікою передачі інформації використовуються індуктивний та дедуктивний методи. Щодо методів контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності використовуються методи письмового, усного, практичного та самоконтролю.

7. Форми контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Форми контролю – усне опитування, виконання індивідуального завдання, написання контрольних робіт, експрес-опитування, колоквиум. Підсумковий контроль здійснюється в кінці навчального семестру у формі заліку.

Критеріями для контролю оцінки знань студентів і слухачів на етапах проміжного та підсумкового оцінки знань є:

1. Експрес-опитування та фронтальне опитування по лекційному матеріалу чи матеріалу, що розглядався на семінарсько-практичних заняттях, проводиться на початку чи в кінці занять. При невеликих затратах часу він дає можливість виявити засвоєння студентами і слухачами магістратури матеріалу по тій чи іншій темі або її розділу. Окрім того, при цьому проводиться систематичний контроль відвідування лекцій і семінарсько-практичних занять.

Проведення опитування дозволяє виконати одночасно чотири функції: контролюючу (контроль знань та паралельно присутніх на лекції); організуючу (студенти й слухачі магістратури систематично вивчають пройдений матеріал та уважно слухають лекції і семінари); навчальну (організує студентів і слухачів магістратури та дає можливість їх самоконтролю); розвиваючу (легко засвоюється матеріал або виникають додаткові запитання). Дана перевірка знань є корисною не лише для студента й слухача магістратури, а й викладача, який систематично відчуває стан засвоєння тієї чи іншої теми або її питання.

2. Враховується активність студентів і слухачів магістратури на семінарських і практичних заняттях, участь у дискусіях та в обговоренні проблемних питань, які ставляться на цих заняттях.

Студент і слухач магістратури повинен написати відповідно 1 та 4 модульні роботи за темами дисципліни у формі рефератів чи доповідей на 1 питання з тем. Після успішної доповіді й захисту робіт (рефератів, доповідей) він допускається до складання заліку (іспиту) (табл. 1).

Рейтингові оцінки із змістових модулів

Термін навчання, тижні	Номер змістовного модуля	Навчальне навантаження, Год	Кредити ECTS	Рейтингова оцінка змістового модуля	
				мінімальна	Розрахункова
1-5	1	30	1,0	60	100
6-10	2	30	1,0	60	100
11-15	3	30	1,0	60	100
Всього	3	90	3,0	60	100

3. Підсумковий контроль знань оцінюється під час складання заліку (іспиту) з дисципліни, що представляє собою письмову роботу відповідей на питання по тестах з різних тем лекцій і семінарів.

Оцінка “відмінно” ставиться студенту, який глибоко, ґрунтовно засвоїв програмний матеріал, досконало, грамотно і логічно послідовно його викладає. У відповіді теорія пов’язана з практикою. При цьому в студента не виникає складнощів при зміні завдання, він вільно рішає задачі, відповідає на додаткові питання, вірно обґрунтовує правильні рішення, володіє різноманітними навичками і прийомами виконання різноманітних завдань.

Оцінка “добре” ставиться студенту, що твердо засвоїв програмний матеріал, грамотно і по суті подає його, не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, вірно застосовує теоретичні положення при рішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання.

Оцінка “задовільно” ставиться студенту, який засвоїв лише програмний матеріал, але не засвоїв його детально, допускає неточності, недостатньо вірні трактування, порушується послідовність у викладі програмованого матеріалу і допускає труднощі у виконанні практичних робіт.

Оцінка “незадовільно” ставиться студенту, який не знає значної частини програмованого матеріалу, допускає суттєві помилки, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні роботи.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамен та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7 з табл. 2.

Рейтинг студента з навчальної роботи R_{HP} стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \times (R^{(1)}_{OM} \times K^{(1)}_M + R^{(2)}_{OM} \times K^{(2)}_M + \dots + R^{(n)}_{OM} \times K^{(n)}_M)}{K_{disc}} + R_{DP} - R_{ШПР}, \quad (1),$$

де $R_{ом}^{(1)}$, $R_{ом}^{(2)}$, $R_{ом}^{(n)}$ - рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою; n – кількість змістових модулів; $K_{м}^{(1)}$, $K_{м}^{(2)}$, $K_{м}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля; $K_{дис} = K_{м}^{(1)} + K_{м}^{(2)} + \dots + K_{м}^{(n)}$ - кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі; $R_{др}$, $R_{штр}$ – відповідно рейтинг з додаткової роботи і рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{нр}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{нр}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{нр}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}$.

Таблиця 2

Співвідношення між національними оцінками та рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка Національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	0 – 59

8. Методичне забезпечення

Забезпеченість учбового процесу технічними засобами та обчислювальною технікою:

1. Комп'ютери з програмним забезпеченням учбового процесу.
2. Копіювальний апарат
3. Калькулятори
4. Проектор

Для проведення лекційних занять використовуються тематичні презентації та відео, що ілюструються за допомогою проектора.

На практичних заняттях використовуються навчальні посібники, де викладено методику виконання і необхідні вихідні дані.

9. Рекомендована література

Базова

1. Терещенко В.К. Соціологія праці: Методичний посібник. К., НАУ. – 2004. – 187 с.
2. Терещенко В.К., Ткачук В.А., Лисенко В.І. Соціологія праці: Методичний посібник. К., НАУ. – 2007. – 203 с.
3. Економіка праці й соціально-трудова відносини: Підручник / Шкільов О.В., Барабан С.С., Ярославський В.А., Гаврилюк І.П., Ткачук В.А., Балан О.Д., Ланченко Є.О., Ібатуллін М.І., Мельянюкова Л.В., Гапоненко Н.В. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472 с.
4. Лукашевич М. П. Соціологія праці: Підручник. — К.: Либідь, 2004. — 440 с.
5. Дворецька Г.В. Соціологія праці: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2005. — 203 с.
6. Терещенко В.К. Мотивація праці в умовах ринкових відносин. – К.: УСГА, 1990. – 24 с.

Допоміжна

7. Соціологія праці : опорний конспект лекцій / уклад. О. Б. Кіреєва. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – 44 с.
8. Кравченко А.И. Социология труда в XX веке. М., 1981.
9. Маркович Д. Социология труда. М., 1989.
10. Мочерний С. В. Економічна теорія. К. Вид-во Академія. 1999.
11. Петюх В. М. Ринок праці. К. 1999.
12. Перепельчук Т.В. Соціологія праці: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2011. – 234 с.
13. Ярославський В.А., Барабан С.С. Мотивація праці у сільському господарстві. – Київ: Видавничий центр НАУ, 2001, 84с.